

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційну роботу
Панухник Яни Геннадіївни «Модернізація технологій управління
підприємством у муніципальній економічній системі»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за
спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами.

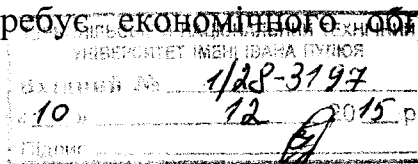
У дисертаційній роботі Панухник Я.Г. досліджена важлива теоретико-прикладна проблема управління підприємством у муніципальній економічній системі в умовах ринкової економіки, що розвивається.

Вирішення численних питань розбудови, функціонування та розвитку економіки на місцевому рівні, подолання кризових явищ повинно, насамперед, ґрунтуватися на глибокому і всебічному дослідженні теоретико-концептуальних засад модернізації технологій управління підприємством у муніципальній економічній системі.

Якісно новий етап розвитку таких бюджетоутворюючих галузей промисловості, як машино- та приладобудування можливий за умови впровадження сучасних технологій управління, що сприятиме формуванню їх взаємовигідних економічних і соціальних взаємозв'язків із муніципальною економічною системою та розвитку відповідного підприємства як суб'єкта регулювання муніципальної економіки. Це ставить підвищені вимоги до здійснення процесу управління приладобудівним підприємством і вимагає обґрунтування та оцінювання механізму модернізації технологій управління цим підприємством у муніципальній економічній системі.

Дослідження Панухник Я.Г. є актуальним у світлі того, що процес управління приладобудівним підприємством як елементом муніципального утворення має певні специфічні риси, адже для досліджуваних підприємств характерні суттєві відмінності у сформованих практиках управління та різна реакція на зміни і виклики екзогенного середовища в межах функціонування конкретної муніципальної економічної системи. Тому, нагальним є питання теоретичного обґрунтування необхідності модернізації існуючих технологій управління підприємством у межах території, на якій воно функціонує.

На основі аналізу праць та ідей відомих вітчизняних і зарубіжних вчених, що займаються дослідженнями різних аспектів управління підприємствами, автором виявлено малодосліджені проблеми в цій галузі. Тема дисертаційного дослідження відзначається актуальністю ще й тому, що виклики сьогодення вимагають відповідної реакції як у наукових колах, так і у топ-менеджерів конкретних підприємств, а також потребує економічного обґрунтування,

узагальнення та критичного осмислення питання модернізації технологій управління підприємством у муніципальній економічній системі.

Наукові результати дисертаційної роботи отримані автором в якості виконавця таких науково-дослідних тем: «Соціально-економічні проблеми теорії і практики розвитку економічних систем» (номер державної реєстрації 0215U000495), де дисертантом запропоновано розглядати підприємство як відкриту економічну систему, яка функціонує в умовах динамічного зовнішнього середовища, посилення конкурентної боротьби, забезпечення виробництва якісної продукції задля задоволення потреб споживачів, значущості участі у вирішенні проблем місцевого значення через соціально відповідальну діяльність; «Розробка теоретичних та методичних положень стратегії активізації конкурентного потенціалу національної економіки» (номер державної реєстрації 0114U001310), де автором запропоновано розглядати стратегічне управління як управлінський процес, який уможливорює формування та виконання системи стратегій, векторність яких спрямована на досягнення цілей підприємства, що дозволяє йому збалансувати відносини із зовнішнім середовищем та його елементами, у першу чергу, в межах функціонування муніципальної економічної системи.

Метою роботи визначено обґрунтування теоретико-концептуальних засад модернізації технологій управління приладобудівним підприємством у муніципальній економічній системі та розроблення наукових рекомендацій щодо їх практичної реалізації.

Об'єктом дослідження є процес використання технологій управління приладобудівним підприємством у муніципальній економічній системі, а **предметом** – механізм модернізації технологій управління приладобудівним підприємством у муніципальній економічній системі.

У цілому Панухник Я.Г. вдалося досягти поставленої мети і розв'язати визначені нею завдання. Кожний із розділів та завершальна частина дисертації містять висновки, що зроблені на основі результатів дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечено комплексним використанням сучасних методів наукового пізнання, достатньо широкою інформаційною базою дослідження, коректним застосуванням фундаментальних положень теорій управління підприємством, місцевого економічного розвитку, муніципального управління.

Основні положення роботи обговорювались та одержали схвалення на 15 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Важливість отриманих автором дисертації результатів та їх практичне значення. Наукові результати, теоретико-методологічні узагальнення, огляд літератури та висновки, зроблені дисертантом, мають практичне значення для вирішення конкретних питань модернізації технологій управління підприємствами в муніципальній економічній системі та обґрунтування можливостей імплементації практичних рекомендацій, запропонованих у дисертаційному дослідженні.

Важливим практичним результатом є можливість застосування висновків і рекомендацій дисертаційної роботи у проведенні подальших наукових досліджень у даній галузі та в навчальному процесі при підготовці фахівців різних напрямів економічного спрямування.

Окремі наукові рекомендації дисертанта використовуються у роботі ПАТ «Львівський завод радіоелектронної медичної апаратури» (довідка про впровадження від 15 грудня 2014 року № 293/50), Львівського казенного експериментального підприємства засобів пересування і протезування (ЛКЕПЗПіП) (довідка про впровадження від 25 грудня 2014 року № 2970/09), Тернопільського казенного експериментального протезно-ортопедичного підприємства (довідка про впровадження від 24 червня 2015 року № 312), Тернопільської міської ради (довідка про впровадження від 12 серпня 2015 року № 2334/01), ТОВ «Компанія «Ютас» (довідка про впровадження від 02 вересня 2015 року № 018-01), Тернопільської ОДА (довідка про впровадження від 09 вересня 2014 року № 293/50), корпорації «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля» (довідка про впровадження від 15 вересня 2014 року № 293/50). Результати наукових досліджень дисертанта були використані в навчальному процесі Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (довідка про впровадження від 27 жовтня 2015 року № 2/28-3120).

Наукова новизна результатів дослідження обумовлена використанням системного підходу до аналізу суті, змісту, ролі модернізації технологій управління приладобудівним підприємством у муніципальній економічній системі та системного і ситуаційного підходів до особливостей модернізації цих технологій управління.

У цьому контексті слід відзначити такі наукові результати:

- обґрунтовано теоретичні основи функціонування та розвитку підприємства в муніципальній економічній системі як об'єкта і суб'єкта управлінського впливу (пп. 1.1, 1.2);

- розкрито авторське тлумачення понять «муніципальна економічна система» (с. 20), «концептуальний підхід стратегічного управління підприємством у муніципальній економічній системі» (с. 123), «технологія ситуаційного управління приладобудівним підприємством у муніципальній економічній системі» (с. 135);

- доведено значущість здійснення підприємством соціально відповідальної діяльності, елементами якої є захист довкілля, співпраця з місцевими громадами і місцевими органами державної влади, етизація роботи працівників, соціально відповідальне інвестування, сформульовано сучасні напрями розвитку підприємства як «соціально відповідального суб'єкта» (с. 24) та запропоновано мотиваційний механізм здійснення такої діяльності приладобудівними підприємствами завдяки чіткій структуризації інструментарію (с. 153);

- проаналізовано практику управління підприємствами приладобудування в муніципальній економічній системі та систематизовано підходи до модернізації технологій управління підприємством (пп. 2.1, 2.3, 3.1);

- розкрито сутність та особливості адміністративного підходу як інституційного бар'єру модернізації технологій управління підприємствами приладобудування в муніципальній економічній системі, виявлено причини його інерційності (п. 2.2);

- удосконалено модель оцінювання рівня формування можливих напрямів модернізації технологій управління приладобудівним підприємством у муніципальній економічній системі, в основу якої покладено теорію нечітких множин (п. 3.2).

- удосконалено механізм соціально відповідальної діяльності приладобудівних підприємств, який відповідає вимогам міжнародних стандартів якості серії ISO і забезпечує саморозвиток муніципальної економічної системи в сукупності відтворюваних процесів, а саме: трудові ресурси, екологія довкілля, організація муніципального господарства (п. 3.3)

Особистий внесок здобувача визначається тим, що дисертаційна робота є завершеною та самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід щодо розвитку теоретико-концептуальних засад модернізації технологій управління приладобудівним підприємством у муніципальній економічній системі та їх практичної реалізації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Структура роботи відповідає меті та завданням дослідження, сприяє повному висвітленню отриманих автором результатів. Дисертаційна робота відзначається логічністю викладу, комплексним характером, тісним взаємозв'язком між структурними складовими, належною аргументованістю висновків, оформлена згідно встановлених вимог.

Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових фахових виданнях. Основні методологічні і наукові результати дисертаційної роботи висвітлені в авторефераті дисертації та наукових працях автора, на які автором по тексту дисертації зроблено посилання. За результатами дисертаційної роботи автором опубліковано 26 наукових праць, загальним обсягом 9,61 друк. арк., з них: 1 колективна монографія (особисто автору належить 1,55 друк. арк.), 10 статей у фахових виданнях (5,32 друк. арк.), у т.ч. 4 публікації, які входять у видання України, що включені до міжнародних наукометричних баз даних (з них 1 – у співавторстві) (2,63 друк. арк.) та 1 стаття у зарубіжному науковому журналі (0,19 друк. арк.), 15 тез доповідей на наукових конференціях (2,74 друк. арк.), серед яких 11 – доповіді на міжнародних конференціях.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Оцінюючи **основні положення та висновки дисертації**, що виносяться на захист, необхідно відзначити їх теоретичну обґрунтованість та комплексність.

У дисертаційній роботі Панухник Я.Г. заслуговує на увагу ґрунтовне дослідження теоретичних засад функціонування й розвитку підприємства в муніципальній економічній системі, обґрунтування об'єктивної необхідності використання сучасних новітніх технологій управління підприємством, здійснення сутнісної та змістової характеристики теоретико-концептуальних

засад модернізації технологій управління підприємством у муніципальній економічній системі.

Автором проведено ґрунтовний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з питань управління розвитком підприємств, функціонування муніципальних економічних систем, а також здійснено систематизацію поглядів провідних учених на трактування базових понять та категорій дисертаційного дослідження.

Поділяємо думку автора про те, що сьогодні для досягнення підприємством успіху на ринку, максимального задоволення потреб споживачів його продукції, залучення підприємства до вирішення муніципальних проблем через соціально відповідальну діяльність тощо йому необхідно використовувати сучасні технології управління, пов'язані не лише з процесом управління виробничою підсистемою, а й з процесами управління усіма іншими організаційними підсистемами, що забезпечують ефективну і результативну роботу (с. 28). Зокрема заслуговує уваги запропонований здобувачем екологічний напрям розвитку підприємства, що дозволяє йому отримувати переваги від участі у життєдіяльності місцевої громади та вирішення спільно з нею проблем муніципального рівня (с. 152) (с. 10 автореферату)

Заслуговують на увагу запропоновані автором елементи системності, які повинні знайти відображення в підходах до стратегічного управління приладобудівним підприємством, і концепції такого управління, а також фактори, які можуть суттєво вплинути на підготовку та прийняття управлінських рішень при ситуаційному управлінні приладобудівним підприємством у муніципальній економічній системі та на стан використання підприємством технологій управління (с. 30-32).

Здійснене авторське дослідження теоретичних засад модернізації технологій управління підприємством у муніципальній економічній системі формує основу для удосконалення концептуальних підходів до такої модернізації (п. 1.3).

Доцільно вказати на важливість виявлення дисертантом тих чинників зовнішнього оточення та внутрішнього середовища, які найбільш негативно впливають на можливості ведення бізнесу та потребу мінімізації проявів їх деструктивного впливу і, як результат, виокремлення проблемних факторів для ведення бізнесу, у тому числі за секторами економіки (с. 61-62).

Заслуговує на увагу характеристика та аналіз основних фінансово-економічних показників оцінювання фінансових ресурсів досліджуваних у дисертаційній роботі приладобудівних підприємств (п. 2.1, додатки А, Б, В), оцінювання та вивчення динаміки результатів таких показників, як «індекс конкурентоспроможності» України, міст Києва, Львова і Тернополя протягом 2009–2013 років (с. 68-69), «інституції», «інституційне середовище» (с. 70-79), «розвиток бізнесу в Україні» (с. 80-81) та «інновації» (с. 84-87), а також моделювання із застосуванням регресійного аналізу впливу рівня розвитку бізнесу в муніципальних економічних системах на рівень функціонування інституцій в Україні (с. 82) та рівня впровадження інновацій на рівень

інституцій в нашій державі, у цілому, та в регіональному аспекті впродовж досліджуваного періоду (с. 88).

Дисертантом здійснено ґрунтовне оцінювання ефективності управління підприємствами приладобудування в муніципальній економічній системі на основі аналізу стану їх майнового забезпечення, джерел фінансування майна, собівартості реалізованої продукції, отриманого прибутку (збитку), рентабельності продукції досліджуваних підприємств (п. 2.3).

Досліджуючи стратегічний підхід до управління як передумову ідентифікації векторів модернізації технологій управління підприємством у муніципальній економічній системі та формування ефективної стратегії збутової діяльності приладобудівних підприємств зокрема, автор вивчає вплив на цю стратегію найважливіших внутрішніх та зовнішніх чинників, пропонує структурно-логічну етапність процесу вибору підприємством стратегії збутової діяльності нової продукції (п. 3.1).

Проведений дисертантом аналіз особливостей управління підприємством у муніципальній економічній системі обумовив висновок щодо необхідності врахування загроз і можливостей для його функціонування і розвитку за умови використання ситуаційного управління (с. 132), яке спрямоване на подолання невизначеності й ризику, котрі постають не лише перед підприємствами, а й муніципальними утвореннями, на територіях яких функціонує підприємство.

Доцільним і важливим для визначення напрямів удосконалення використання технологій ситуаційного управління підприємством у муніципальній економічній системі є виокремлення автором пріоритетних напрямів такої модернізації і побудова моделі оцінювання рівня формування можливих напрямів модернізації технологій управління приладобудівним підприємством у муніципальній економічній системі за допомогою теорії нечітких множин (п. 3.2).

Варто відзначити розкриття дисертантом ролі та значимості здійснення соціально відповідальної діяльності у якості інструмента соціальних технологій управління приладобудівним підприємством, а також інструмента модернізації технологій управління ним у муніципальній економічній системі, обґрунтування її сутнісного та змістового наповнення (п. 3.3).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Безумовно, не всі положення та висновки роботи є беззаперечними, частина їх має дискусійний характер, деякі потребують уточнення і додаткової аргументації.

Тому вважаю за необхідне звернути увагу на низку дискусійних моментів і положень.

По-перше, при аналізі дисертантом чинників зовнішнього середовища, які справляють вплив на можливості ведення бізнесу, автором ґрунтовно досліджено проблеми інерційності адміністративного підходу та інституційні бар'єри модернізації технологій управління підприємствами приладобудування у муніципальній економічній системі, виокремлено проблемні фактори для ведення бізнесу. Однак, потребує ретельного вивчення також питання, що стосується внутрішніх причин недосконалостей у практиках управління підприємствами приладобудування у муніципальній економічній системі, які не

дозволяють підприємствам повністю використовувати наявні та потенційні можливості.

По-друге, аналізу практики управління підприємствами приладобудування у муніципальній економічній системі передують обґрунтування автором того, чому вказані у п. 2.1 підприємства стали об'єктами дослідження. Разом з тим, недостатнім є покладення в основу вибору цих підприємств критерію інформаційного забезпечення (попри виключно важливість за короткий час отримати повну і достовірну інформацію, яка дозволить об'єктивно, адекватно, кількісно і якісно оцінити практику управління підприємствами приладобудування).

По-третє у контексті обґрунтування дисертантом необхідності здійснення підприємством соціально відповідальної діяльності, однією з важливих складових якої є захист довкілля, не знаходимо кореляції відповідних положень із концепцією сталого розвитку як пріоритетної парадигми розвитку не лише держави і суспільства в цілому, а й місцевих спільнот. Значення цієї концепції на регіональному рівні обумовлене розробленням проектів програм соціально-економічного розвитку територій, формуванням місцевих бюджетів з урахуванням пріоритетності цілей і завдань сталого розвитку, реалізацією комплексу заходів збалансованого розвитку регіонів, необхідності спрямування основних зусиль на забезпечення сталого розвитку населених пунктів. Приймаючи рішення, пов'язані зі своєю діяльністю, міська влада, суб'єкти господарської діяльності, інші організації і структури, які діють на території міста, кожен член територіальної громади повинні зважувати наслідки цих рішень у довготерміновій перспективі.

По-четверте, при розробленні та формуванні напрямів модернізації технологій управління підприємством, обґрунтуванні необхідності використання стратегічного підходу до управління підприємством у муніципальній економічній системі, автором зосереджено увагу на оптимізації збутової діяльності організації. Проте, вважаю за необхідне звернути увагу на те, що збутова діяльність є лише одним із чотирьох елементів комплексу маркетингу, а економічна доцільність (прибутковість) діяльності підприємств залежить не лише від обсягів виробництва та реалізації продукції, а й від її номенклатури і асортименту, ефективності цінової політики тощо.

По-п'яте, робота значно виграла б якби, позиціонування автором в якості важливого напрямку розвитку підприємства здійснення ним соціально відповідальної діяльності, елементами якого мають бути: захист довкілля, співпраця з місцевими громадами і місцевими органами державної влади, етизація роботи працівників, – супроводжувалося розкриттям сутнісного наповнення кожного з цих елементів, а не соціально відповідальної діяльності в цілому.

Однак, наведені зауваження не змінюють загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Панухник Я. Г.

Загальний висновок.

На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що дисертаційна робота Панухник Я. Г. є цілісною, самостійною, завершеною науковою працею, в якій запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання щодо обґрунтування теоретико-концептуальних засад модернізації технологій управління підприємством у муніципальній економічній системі в умовах ринкової економіки, що розвивається, на основі розроблення науково-практичних рекомендацій з їх використання.

За змістом, рівнем теоретичної обґрунтованості, науковою новизною основних положень і практичним значенням отриманих результатів дисертаційна робота «Модернізація технологій управління підприємством у муніципальній економічній системі» відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» та вимогам, викладеним у пп. 9, 11, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Панухник Яна Геннадіївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри технології міжнародних
перевезень і логістики

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Май І.М. Майорова

Підпис Майорової І.М. засвідчую:

Май

07.12.2015

